

Також запропоновано механізм контролю, який полягає в тому, що особа, відповідальна за кібербезпеку, не може поєднувати посаду з посадою відповідального за цифровий розвиток і трансформацію [12]. Крім цього, зазначено, що атестація фахівців з кіберзахисту відбувається в акредитованих кваліфікаційних центрах із внесенням до Державного реєстру Національного агентства кваліфікацій [11].

Передбачено регуляторний контроль за дотриманням вимог кіберзахисту у вигляді планових і позапланових перевірок, фіксації невідповідностей і порушень [13], а також відповідальності керівників за повідомлення про кіберінциденти, зокрема встановлено адміністративну відповідальність за ненадання повідомлень про кіберінциденти [5].

Список використаних джерел

1. Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури : розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 груд. 2017 р. № 1009-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1009-2017-p>
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента від 15 берез. 2016 р. № 96/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>.
3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 5 жовт. 2017 р. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 45. Ст. 403.
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. Ст. 241.
5. Про внесення зміни та доповнень до деяких законів України щодо захисту інформації та кіберзахисту державних інформаційних ресурсів, об'єктів критичної інформаційної інфраструктури : Закон України № 4336-IX від 27 берез. 2025 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2025. № 35. Ст. 134.
6. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах : Закон України від 5 лип. 1994 р. № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України 23 лют. 2006 р. № 3475-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 258.
8. Про стандартизацію : Закон України 5 черв. 2014 р. № 1315-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 31. Ст. 1058.
9. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18 листоп. 2021 р. № 1907-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 11. Ст. 27.
10. Про затвердження Порядку призначення керівника з кіберзахисту на посаду в органі державної влади : постанова КМУ від 26 листоп. 2025 р. № 1516. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1516-2025-%D0%BF#Text>
11. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо типових вимог до підрозділів з кіберзахисту, загальних вимог до керівників з кіберзахисту в органах державної влади, а також до відповідальних осіб, які виконують функції та завдання керівника з кіберзахисту в юридичних особах, що є власниками або розпорядниками об'єктів критичної інформаційної інфраструктури I і II категорій критичності, та в органах місцевого самоврядування : наказ Адміністрації Держспецзв'язку від 3 груд. 2025 р. № 798. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/n-798-2025>
12. Про затвердження Порядку призначення керівника з кіберзахисту на посаду в органі державної влади : постанова КМУ від 26 листоп. 2025 р. № 1516. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1516-2025-%D0%BF#Text>
13. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за додержанням вимог законодавства у сфері кіберзахисту : постанова КМУ від 17 груд. 2025 р. № 1668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1668-2025-%D0%BF#Text>

Тарасенко Олександр Сергійович, директор Департаменту освіти, науки та спорту МВС України, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Збройна агресія Російської Федерації проти України зумовила необхідність оперативного реагування держави на нові виклики у сфері забезпечення національної безпеки, правопорядку та захисту прав людини. Одним із важливих напрямів такого реагування стало вдосконалення кримінально-правової політики, яка в умовах воєнного стану набула особливого значення. Війна суттєво змінила як характер кримінальних правопорушень, так і підходи держави до їх криміналізації, кваліфікації та покарання винних осіб.

Сучасна кримінально-правова політика України спрямована не лише на забезпечення належного рівня кримінально-правової охорони суспільних відносин, а й на ефективну протидію злочинам проти основ національної безпеки, воєнним злочинам, колабораційній діяльності, пособництву державі-агресору й іншим суспільно небезпечним діянням, поширення яких спричинене збройною агресією.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 введено правовий режим воєнного стану [1], що об'єктивно трансформувало систему кримінально-правового захисту суспільних відносин. З одного боку, держава постала перед необхідністю посилення охорони основ національної безпеки, обороноздатності, громадського порядку та функціонування органів влади, а з іншого – перед обов'язком зберегти фундаментальні принципи кримінального права, зокрема законність, гуманізм, індивідуалізацію відповідальності та пропорційність покарання. Саме в такому балансі між публічними інтересами держави та правами людини виявляється специфіка кримінально-правової політики в умовах воєнного стану.

У науковій доктрині бракує єдиного підходу до розуміння кримінально-правової політики, що зумовлює необхідність звернення до узагальнених позицій провідних учених. У сучасних наукових підходах, зазначає П. Л. Фріс, запропоновано як широку, так і вузьку інтерпретації цього поняття. Зокрема, Д. О. Балабанова визначає кримінальну політику як поточну та стратегічну діяльність держави й суспільства, спрямовану на протидію злочинності, у межах якої кримінально-правова політика є визначальною складовою, що формує напрями, пріоритети й засоби кримінально-правового регулювання. Схожу позицію обстоює М. П. Водько, стверджуючи, що кримінальна політика – це стратегічна концепція, що охоплює формування законодавства та реалізацію системи заходів щодо виявлення, попередження й розслідування кримінальних правопорушень.

Водночас О. В. Козаченко й О. М. Горта акцентують саме на кримінально-правовій політиці як діяльності державних і недержавних суб'єктів, що відображено в нормах кримінального права, практиці їх застосування й актах тлумачення, з огляду на її нормативно-практичний характер [2, с. 182–185].

У науковій літературі сформувалася позиція, згідно з якою кримінально-правова політика має відносно самостійний характер у системі політики протидії злочинності. К. Марисюк і В. Канцір визначають її як цілеспрямовану діяльність держави з розроблення та реалізації кримінально-правових засобів боротьби зі злочинністю. Своєю чергою О. О. Дудоров і М. І. Хавронюк зосереджують увагу на її спрямованості на охорону прав і свобод людини шляхом застосування покарання та заходів запобігання злочинності [2, с. 182–185].

Саме в цьому аспекті кримінально-правова політика в умовах воєнного стану стає критично важливою, оскільки окреслює межі допустимого посилення кримінально-правового впливу за збереження фундаментальних засад верховенства права.

Воєнний стан вплинув на динаміку та структуру злочинності, адже актуалізував збільшення кількості кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки, встановленого порядку несення військової служби, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. У відповідь на ці виклики кримінально-правова політика України була спрямована на оперативне вдосконалення кримінального законодавства, що виявилось у внесенні змін до Кримінального кодексу України, запровадженні нових складів кримінальних правопорушень й уточненні ознак уже наявних.

Важливим елементом кримінально-правової політики воєнного часу стала криміналізація колабораційної діяльності та розширення відповідальності за злочини проти національної безпеки. Такі зміни мають превентивний характер і спрямовані на недопущення підриву обороноздатності держави зсередини. Водночас вони потребують особливо зваженого застосування з боку правоохоронних органів і судів для уникнення необґрунтованого розширювального тлумачення кримінально-правових норм.

Кримінально-правова політика України в умовах воєнного стану, стверджує А. А. Мацола, – це адаптивна система, що має на меті зміцнити державну безпеку, стабілізувати правопорядок і захист базових прав людини. Її подальший розвиток має орієнтуватися на європейські стандарти правосуддя, міжнародну співпрацю у сфері притягнення до відповідальності за воєнні злочини й удосконалення кримінально-правових механізмів протидії агресії [3, с. 144].

Суттєвим аспектом кримінально-правової політики у воєнний період є співвідношення надзвичайних заходів і стандартів прав людини. Навіть за умов воєнного стану держава має виконувати міжнародні зобов'язання у сфері прав людини, припускаючи лише ті обмеження, які є необхідними, пропорційними та безпосередньо передбаченими законом. Це стосується, зокрема, права на справедливий суд, заборони катувань, презумпції невинуватості та права на захист, які мають зберігати свою дію незалежно від безпекової ситуації.

Кримінально-правова політика в умовах воєнного стану також вирізняється підвищенням ролі судової практики, яка фактично формує підходи до тлумачення нових або оновлених кримінально-правових норм. Важливим орієнтиром для формування та реалізації кримінально-правової політики в умовах воєнного стану є практика Європейського суду з прав людини, який у своїх рішеннях

неодноразово зазначав, що навіть за умов надзвичайних ситуацій і збройного конфлікту держава не звільняється від обов'язку забезпечувати дотримання базових гарантій Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Зокрема, у справі «Аль-Скейні та інші проти Сполученого Королівства» (заява № 55721/07) Суд підтвердив, що Конвенція продовжує діяти навіть під час збройного конфлікту й активних бойових дій. Держава-учасниця зобов'язана забезпечувати права людини та проводити ефективне розслідування кримінальних правопорушень незалежно від надзвичайної ситуації [4].

Отже, кримінально-правова політика України в умовах воєнного стану є динамічним і багатовимірним явищем, що поєднує елементи посиленого захисту національної безпеки з необхідністю збереження основоположних принципів кримінального права. Її ефективність залежить не лише від якості законодавчих змін, а й від практики їх застосування, рівня правової культури суб'єктів кримінального провадження та здатності держави забезпечити верховенство права навіть в екстремальних умовах. Подальший розвиток кримінально-правової політики має ґрунтуватися на аналізі воєнного досвіду, узагальненні судової практики та врахуванні міжнародних стандартів, що надасть можливість сформувати стійку й збалансовану модель реагування на кримінальні загрози в умовах збройного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. Верховна Рада України : [офіц. сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
2. Фріс П. Л. Ідеологія кримінально-правової політики : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2021. 389 с.
3. Мацола А. А. Кримінально-правова політика в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. Вип. 91. Ч. 4. С. 140–147. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.91.4.18
4. Справа «Аль-Скейні та інші проти Сполученого Королівства» [Al-Skeini and others v. the United Kingdom] (заява № 55721/07). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Al_Sikejnu_v_GB.pdf

Теплюк Владислав Сергійович, аспірант кафедри конституційного права та прав людини НАВС;
Славна Оксана Володимирівна, професор кафедри конституційного права та прав людини НАВС,
 кандидат юридичних наук, доцент

СИСТЕМА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

Питання правового регулювання обігу вогнепальної зброї в Україні набуває особливої актуальності в умовах збройної агресії Російської Федерації, запровадження правового режиму воєнного стану, активізації процесів реформування сектору безпеки та оборони, а також євроінтеграційного напрямку розвитку держави. Сучасні безпекові виклики обумовлюють необхідність удосконалення механізмів державного контролю за обігом зброї, забезпечення балансу між реалізацією конституційних прав людини та гарантуванням публічної безпеки.

Конституційно-правове регулювання обігу вогнепальної зброї є складовою системи забезпечення національної безпеки, громадського порядку та прав людини. Водночас відсутність єдиного спеціального закону про цивільний обіг зброї тривалий час зумовлювала фрагментарність нормативно-правового регулювання цієї сфери. Саме тому дослідження системи конституційно-правового регулювання обігу вогнепальної зброї в Україні має важливе теоретичне та прикладне значення.

Основу правового регулювання обігу зброї в Україні становить Конституція України, яка закріплює фундаментальні принципи діяльності держави, гарантування прав і свобод людини та громадянина, а також визначає засади функціонування сектору безпеки та оборони.

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Указане положення є визначальним для формування державної політики у сфері обігу вогнепальної зброї, оскільки саме держава зобов'язана забезпечувати належний рівень громадської безпеки та запобігати незаконному використанню зброї.

Стаття 17 Конституції України визначає, що захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішою функцією держави та справою всього Українського народу [1]. У сучасних умовах це положення набуває особливого значення у контексті залучення громадян до забезпечення національного спротиву, функціонування добровільних формувань територіальних громад та врегулювання питань володіння зброєю цивільними особами.